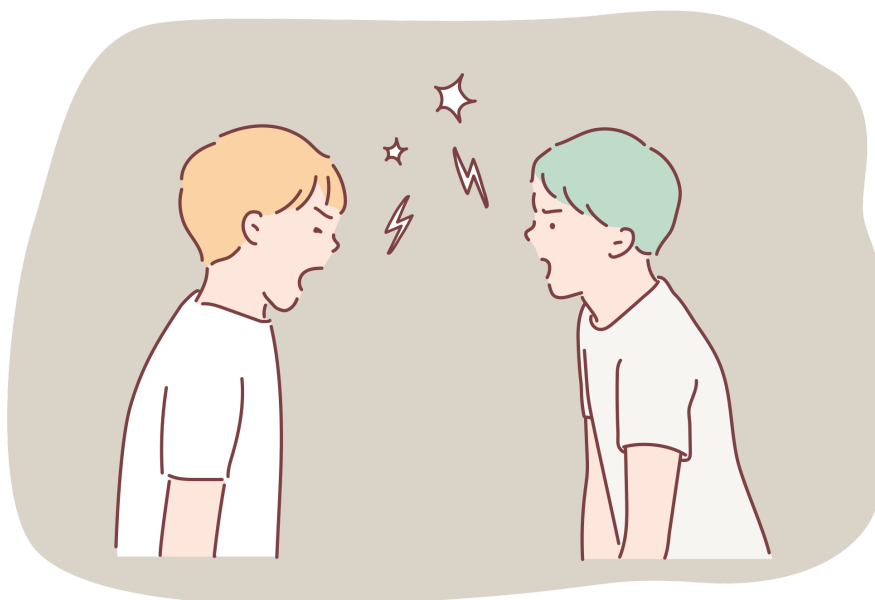

SMJERNICE ZA NASTAVNIKE

Obrada tema prevencije nasilja na časovima odjeljske zajednice, sa posebnim fokusom na nasilje uzrokovano zloupotrebom malog oružja i naoružanja

Februar, 2025.

Pripremio:
Amir Bašić

Dizajn:
KOMBINAT Banjaluka

Smjernice kreirane u sklopu projekta "Sigurno sutra" koje sprovodi Udruženje "Nova generacija" kroz finansijsku podršku UNDP agencije.

Nijedan dio ove publikacije ne može se reprodukovati niti kopirati elektronskim, mehaničkim niti bilo kojim drugim putem bez prethodne saglasnosti autora.

Ovaj projekat/ova publikacija/ovo izdanje je podržan/a/o od strane Razvojnog programa Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini (UNDP BiH) kroz projekat "Unapređenje kapaciteta agencija za sprovođenje zakona u oblasti malog oružja i lakog naoružanja" (eng. Law Enforcement Agencies' Development in Small Arms and Light Weapons Control - LEAD). Projekat se realizuje uz finansijsku podršku Savezne Republike Njemačke, Kraljevine Švedske, Kraljevine Nizozemske, Francuske Republike, Ujedinjenog Kraljevstva i Kraljevine Norveške, kao i uz opštu podršku Evropske unije, putem Multi-partnerskog povjerilačkog fonda Ujedinjenih nacija (MPTF) za implementaciju Mape puta za održivo rješenje za suzbijanje nedozvoljenog posjedovanja, zloupotrebe i trgovine malokalibarskim i lakim oružjem i pripadajućom municijom na Zapadnom Balkanu do 2024. godine. Sadržaj publikacije/projekta/izvedbe je isključiva odgovornost autora.

Sadržaj

O projektu.....	4
O smjernicama za nastavnike.....	5
Osnovni principi i preporuke za nastavnike za efikasno sprovođenje tematskih cjelina na časovima odjeljenske zajednice.....	6
Modul I: „Razumijevanje nasilja: Šta je nasilje i kako ga prepoznati?“	10
Modul II: „Psihološki uticaji nasilja: Kako nasilje utiče na nas?“	12
Modul III: „Uzroci nasilja i uloga oružja u nasilju“	14
Modul IV: „Uticaj oružja na djecu i mlade: Razumijevanje psiholoških efekata“	16
Modul V: „Alternativne strategije za rješavanje konflikata: Razvoj socijalnih i emocionalnih kompetencija“	18
Modul VI: „Učenje iz stvarnih primjera: Studije slučajeva nasilja“	20
Modul VII: „Sigurnost i oružje: Šta učiniti kada vidiš oružje?“	22
Modul VIII: „Osnaživanje kroz zajednicu: Kako zajedno prevenirati nasilje?“	24
Prilog: Slučajevi za analizu.....	26
Literatura.....	29

O projektu

Projekat „Sigurno sutra” podržava UNDP Bosne i Hercegovine i predstavlja strateški odgovor na hitnu potrebu za prevencijom nasilja i smanjenjem rizika u vezi sa korišćenjem oružja, s posebnim fokusom na marginalizovane kategorije društva koje su u posebnom riziku od nasilja. Cilj projekta je izgradnja sigurnijeg društva kroz razvijanje svijesti, znanja i osnaživanje zajednice u prevenciji nasilja. Akcenat je na prevenciji upotrebe oružja i smanjenju ilegalnog oružja u posjedu građana.

Ključne aktivnosti projekta uključuju edukativno-preventivne radionice, onlajn predavanja, obrazovne sesije i promocije kampanje, a usmjerene su na identifikaciju rizika i promociju kulture nenasilja.

Ciljevi projekta obuhvataju smanjenje incidencije nasilja među mladima, podizanje svijesti o rizicima oružja i unapređenje obrazovnih programa. Poseban fokus projekta jeste izrada smjernica namijenjenih nastavnicima osnovnih i srednjih škola koje će im pružiti konkretne savjete i strategije o tome kako razgovarati sa djecom o prevenciji nasilničkog ponašanja, rizicima i opasnostima povezanim sa oružjem.

O smjernicama za nastavnike

1. Ciljevi dokumenta i kontekst projekta „Sigurno sutra”

- **Ciljevi dokumenta:** Cilj dokumenta je da pruži nastavnicima i edukatorima strukturisane smjernice za provođenje tematskih časova odjeljske zajednice ili usmjerenih na prevenciju nasilja i promociju kulture nenasilja u obrazovnim ustanovama. Ove smjernice nude praktične alate, metode i preporuke koje će pomoći nastavnicima da prepoznaju i adresiraju oblike nasilja, kao i da razvijaju kod učenika vještine nenasilnog rješavanja konflikata. Fokus je na jačanju svijesti o dugoročnim posljedicama nasilja i podsticanju učenika da budu ambasadori nenasilja u svojim zajednicama.
- **Kontekst projekta „Sigurno sutra”:** Projekat „Sigurno sutra”, koji podržava UNDP Bosne i Hercegovine, pokrenut je kao odgovor na potrebu za edukacijom o prevenciji nasilja u školama. U skladu sa tim, cilj smjernica je omogućiti mladima sigurno okruženje za rast i razvoj kroz detaljno razumijevanje problema nasilja, razvijanje preventivnih strategija i promovisanje empatije i međusobnog poštovanja. Putem smjernica nastoji se stvoriti održiv sistem edukacije o nenasilju, uključujući podršku nastavnicima koji su ključni akteri u promjeni kulture ponašanja među djecom i mladima.

2. Namjena i ciljana publika

- **Namjena:** Dokument je namijenjen nastavnicima, učiteljima, školskim psiholozima i stručnim saradnicima koji rade s djecom i mladima. Sadržaj je osmišljen kao praktičan vodič za časove odjeljske zajednice, a usmjeren je na podizanje svijesti o nasilju i na razvijanje društvenih i emocionalnih vještina učenika. Namjena je da se kroz smjernice omogući lakše razumijevanje i implementacija tema koje obuhvataju nenasilje, empatiju i razvoj socijalnih i emocionalnih kompetencija.
- **Ciljana publika:** Ciljana publika su nastavnici u osnovnim i srednjim školama, kao i predstavnici drugih vaspitno-obrazovnih ustanova, koji imaju direktan uticaj na mlade i njihovo ponašanje. Smjernice su prilagođene kako početnicima u ovoj oblasti, tako i iskusnijim edukatorima koji žele unaprijediti svoj pristup i metode u radu s učenicima.

3. Kratak opis ključnih tema

- **Prevencija nasilja:** Prevencija nasilja podrazumijeva identifikaciju i razumijevanje uzroka nasilja, kao i razvijanje proaktivnih mjera koje sprečavaju eskalaciju nasilnog ponašanja među mladima. Smjernice obrađuju strategije i aktivnosti koje nastavnicima omogućavaju da edukativnim pristupima djeluju preventivno, kroz radionice i diskusije o različitim oblicima nasilja (fizičko, verbalno, emocionalno, digitalno). Prevencija je ključna jer učenicima pomaže da prepoznaju rane znakove nasilja i razviju zdravije oblike međusobne komunikacije.

- **Kultura nenasilja:** Kultura nenasilja je skup vrijednosti, stavova i obrazaca ponašanja koji podstiču mir i razumijevanje među ljudima. Cilj promocije kulture nenasilja u školama je stvaranje sigurnog i podržavajućeg okruženja u kojem se sukobi rješavaju konstruktivnim dijalogom i bez upotrebe nasilja. U ovom kontekstu, radionice su osmišljene da pomognu učenicima da razviju alate za nenasilno rješavanje konflikata, čime doprinosimo izgradnji školske i društvene zajednice u kojoj dominiraju poštovanje i saradnja.
- **Empatija:** Empatija podrazumijeva emocionalnu reakciju koja proističe iz razumijevanja tuđeg emocionalnog doživljaja ili stanja, i pri tom je identična ili slična onome što druga osoba osjeća . Dakle, ona nije samo prosto posmatranje stvari iz perspektive druge osobe već podrazumijeva doživljavanje iste emocije koju osoba s kojom komuniciramo doživljava. I pored toga što empatija sama po sebi ne podrazumijeva pomaganje i druga prosocijalna ponašanja, brojni autori smatraju da je ona osnova za takvu vrstu ponašanja, zbog čega je izuzetno važno raditi na njenom razvoju u što mlađem uzrastu. Empatija predstavlja sposobnost razumijevanja i saosjećanja s tuđim emocijama i potrebama. Razvijanje empatije među učenicima ključno je za stvaranje pozitivnog i podržavajućeg društvenog okruženja. Smjernice uključuju aktivnosti kao što su igre uloga i grupne diskusije, koje omogućavaju učenicima da „uđu u tuđe cipele“ i uvide kako nasilje i negativno ponašanje utiču na druge. Kroz empatiju učenici postaju svjesni svojih i tuđih osjećanja, što smanjuje mogućnost nasilnog reagovanja u konfliktnim situacijama.
- **Socijalna i emocionalna kompetentnost:** Socijalna i emocionalna kompetentnost podrazumijeva sposobnost razumijevanja, upravljanja i izražavanja socijalnih i emocionalnih aspekata u životu pojedinca na način koji mu omogućava uspješno upravljanje životnim zadacima kao što su: učenje, uspostavljanje odnosa, rješavanje svakodnevnih problema, uključujući i sposobnost za lični rast i razvoj . U smjernicama su predložene aktivnosti koje pomažu učenicima da razviju socijalne i emocionalne kompetencije, poput introspekcije i aktivnog slušanja, čime postaju otporniji na stresne situacije i sposobniji za konstruktivnu interakciju s drugima.

Osnovni principi i preporuke za nastavnike za efikasno sprovođenje tematskih cjelina na časovima odjeljenske zajednice

1. Stvaranje sigurnog i podržavajućeg okruženja u učionici

- **Jasna pravila ponašanja:** Definisati osnovna pravila ponašanja u učionici kako bi se svi učenici osjećali poštovano i sigurno. Pravila mogu uključivati zabranu omalovažavanja, vrijeđanja i osiguravanje prostora za slobodno izražavanje mišljenja.
- **Otvorena komunikacija:** Ohrabriti učenike da otvoreno izraze svoja mišljenja, brige i osjećaje. Nastavnici treba da demonstriraju aktivno slušanje, pokazujući razumijevanje i podršku bez

osuđivanja. Posebno treba podstaći djecu na kritičko razmišljanje ističući da nema tačnih ili netačnih odgovora, već mišljenje koje treba iznijeti i o kojem će se diskutovati.

- **Prilagođavanje sadržaja učenicima:** Uzmite u obzir uzrast, zrelost i potrebe učenika. Prilagodite ton i aktivnosti kako bi učionica bila mjesto za konstruktivnu diskusiju.
- **Osiguranje privatnosti:** Učenici treba da budu sigurni da će njihove povjerljive informacije ostati privatne. Prije samog časa, nastavnici mogu objasniti učenicima značaj diskrecije u raspravama o ličnim iskustvima. Iako je ovaj princip važan za otvorenu komunikaciju, nastavnici se takođe moraju pripremiti na situacije u kojima će saznati potencijalno štetnu informaciju za samo dijete, kao i na koji način obezbijediti zaštitu za dijete, ukoliko je to potrebno. U pojedinim slučajevima to može značiti prijavljivanje saznanja relevantnim organima i institucijama.

2. Uključivanje roditelja i škole u proces

- **Komunikacija sa roditeljima:** Roditeljima se mogu na početku školskog polugodišta objasniti ciljevi i metode koje će biti korištene na časovima odjeljenske zajednice, kao i uloga nastavnika u razvoju nenasilne komunikacije među djecom.
- **Podrška školskog rukovodstva i stručnog osoblja:** Uključite školskog psihologa ili socijalnog radnika u planiranje i provođenje časova odjeljenske zajednice, pogotovo ako su teme osjetljive ili zahtijevaju stručnu intervenciju.
- **Povezivanje sa zajednicom:** Nastavnici mogu uključiti predstavnike lokalnih nevladinih organizacija ili savjetovališta za djecu i mlade, posebno kada je potrebna dodatna edukacija o pravima djece i prevenciji nasilja.

3. Razvoj empatije i kritičkog mišljenja kod učenika

- **Podsticanje empatije:** Kroz aktivnosti kao što su „igra uloga“ ili „analize scenarija“, omogućite učenicima da „uđu u tuđe cipele“. Ova praksa pomaže u razumijevanju osjećanja drugih i razvijanju suosjećanja prema žrtvama nasilja.
- **Razvijanje kritičkog mišljenja:** Naučite učenike kako da razlikuju mišljenje od činjenica i prepoznaju pristrasnost u informacijama, posebno na internetu. Učenici mogu vježbati procjenjivanje situacija da bi razumjeli zašto dolazi do nasilja i kako nenasilno reagovati.
- **Podrška za refleksiju i introspekciju:** Podstičite učenike da razmišljaju o svojim osjećanjima i reakcijama u vezi sa temama nasilja i konflikta. Refleksivne vježbe mogu pomoći da učenici prepoznaju vlastite predrasude ili osjećanja ljutnje i frustracije.

4. Uvođenje aktivnosti za razvoj socijalnih i emocionalnih kompetencija

- **Prepoznavanje i upravljanje emocijama:** Nastavnici bi trebalo da posvete vrijeme vježbama koje učenicima pomažu da prepoznaju, razumiju i regulišu svoje emocije, kao i da ih izraze

na konstruktivan način. Na primjer, introspektivne vježbe, kao što su vođenje emocionalnog dnevnika ili grupne diskusije o osjećanjima, mogu pomoći učenicima da prepoznaju svoja osjećanja i nauče strategije za upravljanje emocijama u stresnim ili konfliktnim situacijama.

- **Razvijanje socijalnih vještina:** Aktivnosti koje uključuju nenasilnu komunikaciju i rješavanje sukoba poput dijaloga, pregovaranja, aktivnog slušanja i izražavanja podrške, omogućavaju učenicima da razviju ključne vještine za zdravu socijalnu interakciju. Na taj način učenici uče kako na miran način riješiti nesuglasice, razumjeti različite perspektive i konstruktivno saradivati s drugima.
- **Povećanje tolerancije i razumijevanja:** Ohrabrite učenike da pokažu empatiju i razumijevanje prema različitim mišljenjima i perspektivama, jer će se na taj način izgraditi atmosfera međusobnog poštovanja i pripadnosti. Grupne aktivnosti poput zajedničkog rada na projektima ili uloge učestvovanja u grupnim diskusijama, pomažu učenicima da shvate značaj različitosti i razmjene mišljenja. Ovakav pristup doprinosi smanjenju napetosti, jača osjećaj zajedništva i pozitivne odnose u učionici.
- **Samopouzdanje i samosvijest:** Podstičite učenike na razvoj pozitivne slike o sebi kroz aktivnosti koje podržavaju samosvijest i samopouzdanje. Na primjer, vježbe koje podstiču prepoznavanje vlastitih snaga i vještina, kao i rad na individualnim ciljevima mogu pomoći učenicima da se osjećaju sigurnije i motivisanije za rad u grupi i za konstruktivno izražavanje emocija.
- **Održivost pozitivnih vještina:** Redovnim ponavljanjem ovih vještina kroz svakodnevne aktivnosti i rad sa učenicima obezbjeđuje se da ove socijalne i emocionalne kompetencije postanu trajne. Nastavnici bi trebalo da uključe socijalne i emocionalne vježbe kao dio školskog dana, čime će učenici učiti da ove vještine primjenjuju u stvarnim situacijama.

5. Rad na prepoznavanju nasilja u svakodnevnim situacijama

- **Objašnjenje različitih oblika nasilja:** Kroz diskusiju i analizu primjera, učenici uče razlikovati fizičko, verbalno, emocionalno i digitalno nasilje, što im omogućava bolje prepoznavanje nasilnog ponašanja.
- **Učenje kroz scenario:** Radeći u grupama, učenici mogu analizirati primjere nasilja iz svakodnevnog života i raditi na nenasilnim rješenjima konflikata. Ova praksa im pomaže da bolje razumiju posljedice nasilja.
- **Identifikacija rizičnih situacija:** Učenici mogu raditi na identifikaciji situacija u kojima postoji rizik od nasilja, poput konflikata na internetu ili u školi, te razgovarati o načinima da se izbjegne eskalacija.

6. Jačanje svijesti o dugoročnim posljedicama nasilja

- **Objašnjenje psiholoških posljedica:** Nastavnici kroz kratka predavanja mogu objasniti

učenicima kako nasilje može dugoročno uticati na mentalno zdravlje, samopouzdanje i međusobne odnose.

- **Razvijanje svijesti o važnosti mentalnog zdravlja:** Kroz diskusije nastavnici pomažu učenicima da shvate značaj mentalnog zdravlja i prepoznaju znakove emocionalnog stresa kod sebe i drugih.
- **Pružanje podrške vršnjacima:** Učenici mogu učiti kako pružiti emocionalnu podršku prijateljima koji su žrtve nasilja što doprinosi opštem osjećaju sigurnosti i povezanosti.

7. Razvijanje vještina za nenasilno rješavanje konflikata

- **Podučavanje tehnika nenasilne komunikacije:** Kroz „igre uloga“ učenici vježbaju kako nenasilno izraziti nezadovoljstvo, kako pregovarati i kako aktivno slušati drugu stranu.
- **Modeliranje konstruktivnih strategija rješavanja sukoba:** Dajte učenicima primjere nenasilnog rješavanja konflikata iz svakodnevnog života, naglašavajući važnost komunikacije i razumijevanja suprotstavljenih stavova.
- **Učenje kroz praktične situacije:** Kroz simulacije konfliktnih situacija, učenici razvijaju osjećaj samopouzdanja u primjeni naučenih vještina što im pruža uvid u konstruktivno ponašanje u realnim situacijama.

8. Podsticanje učenika na promovisanje kulture nenasilja

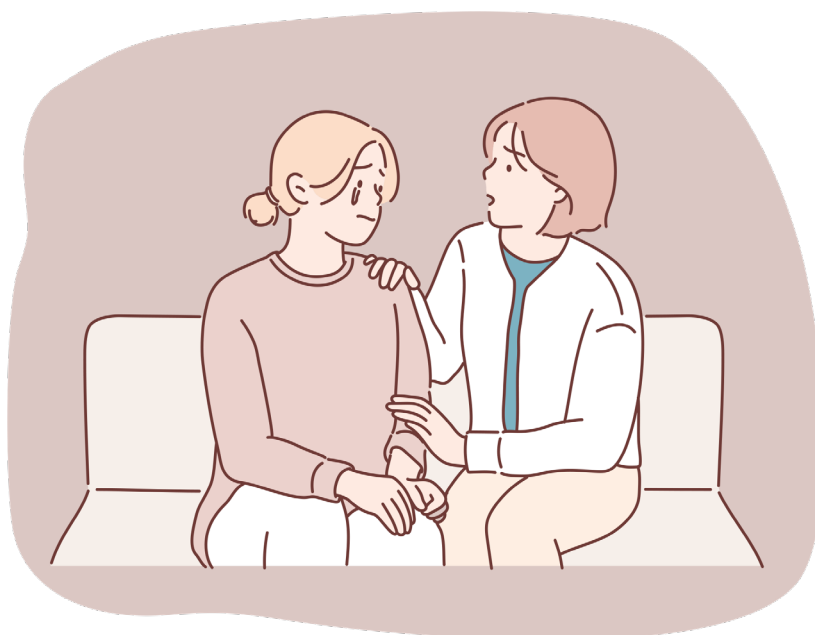
- **Zajedničko kreiranje „Kodeksa ponašanja“:** Učenici mogu s nastavnicima kreirati kodeks ponašanja za učionicu koji promovise nenasilno ponašanje i empatiju, čime se podstiče osjećaj zajedništva.
- **Organizovanje diskusija i časova:** Ohrabrite učenike da sami iniciraju diskusije na temu nenasilja i održavaju radionice sa učenicima nižih razreda, čime preuzimaju aktivnu ulogu u promociji nenasilja.
- **Praćenje napretka i refleksija:** Učenici kroz refleksivne aktivnosti, kao što su vođenje dnevnika ili razmjena iskustava, mogu analizirati svoj napredak u primjeni nenasilnih rješenja i razvijanju empatije.

U nastavku slijedi program tematskih oblasti za časove odjeljske zajednice.

Modul I
RAZUMIJEVANJE NASILJA
Šta je nasilje i kako ga prepoznati?

Trajanje radionice: 45 minuta

Ciljna grupa: Djeca i mladi

Ciljevi radionice:

1. Povećati svijest učenika o tome šta je nasilje, koje su vrste nasilja i kako se manifestuje.
2. Omogućiti učenicima da prepoznaju rane znakove nasilnog ponašanja u različitim kontekstima (škola, porodica, zajednica, internet).
3. Razviti sposobnosti učenika da prepoznaju uzroke nasilja i uoče posljedice nasilničkog ponašanja.
4. Podstaci mlade na razmišljanje o nenasilnim rješenjima konflikata i promociju kulture nenasilja u njihovim sredinama.

Ishodi radionice:

1. Učenici će biti u mogućnosti da jasno definišu nasilje i identifikuju različite oblike nasilja.
2. Učenici će naučiti kako da prepoznaju nasilne situacije u svom okruženju.
3. Razviti svijest o dugoročnim posljedicama nasilja na pojedince i zajednicu.
4. Učenici će razumjeti važnost nenasilnog rješavanja sukoba i biti motivisani da djeluju kao ambasadori nenasilja u svojim školama i zajednicama.

Metode i aktivnosti:

1. Uvodna aktivnost - Definisanje nasilja

- **Metoda:** Oluja ideja
- **Opis aktivnosti:** Nastavnik postavlja pitanje: „Šta za vas znači nasilje?“. Učenici slobodno iznose svoje ideje i perspektive. Nastavnik zatim vodi diskusiju o različitim vrstama nasilja (fizičko, emocionalno, verbalno, cyber nasilje) i kako se nasilje manifestuje.
- **Cilj aktivnosti:** Razviti početno razumijevanje pojma nasilja i postaviti temelj za buduću diskusiju.

10
min

2. Diskusija - Prepoznavanje nasilja u svakodnevnom životu

- **Metoda:** Grupna diskusija
- **Opis aktivnosti:** Nastavnik postavlja pitanja o svakodnevnim situacijama u kojima se može javiti nasilje (u školi, porodici, na internetu). Učenici dijele primjere iz života, a nastavnik objašnjava kako prepoznati nasilje i koje su posljedice neprimjećivanja nasilja.
- **Cilj aktivnosti:** Učenici stiču svijest o tome kako prepoznati nasilje u različitim kontekstima i uče o posljedicama zanemarivanja takvih situacija.

10
min

3. Rad u grupama - Scenariji nasilja

- **Metoda:** Rad u manjim grupama
- **Opis aktivnosti:** Učenici se dijele u manje grupe. Svaka grupa dobija scenario koji prikazuje različite oblike nasilja (npr. vršnjačko nasilje, verbalno zlostavljanje na internetu, nasilje u porodici). Zadatak grupa je da analiziraju scenario, identifikuju oblike nasilja i predlože moguće načine za nenasilno rješavanje problema.
- **Cilj aktivnosti:** Razviti sposobnost učenika da prepoznaju nasilne situacije i vježbaju nenasilne načine rješavanja sukoba.

15
min

4. Završna aktivnost - Poziv na akciju

- **Metoda:** Diskusija i refleksija
- **Opis aktivnosti:** Kroz zajedničku diskusiju se dijele zaključci iz grupa, a nastavnik postavlja završna pitanja: „Šta smo danas naučili o nasilju?“ i „Kako možemo djelovati protiv nasilja u našoj školi ili zajednici?“. Učenici se pozivaju da razmisle o svojoj ulozi u prevenciji nasilja i promociji kulture nenasilja.
- **Cilj aktivnosti:** Ojačati svijest o važnosti individualne i kolektivne akcije u borbi protiv nasilja i motivisati učesnike da primjenjuju naučene vještine u svom okruženju.

10
min

Napomena: Nastavnici se ohrabruju da prilagode tematsku cjelinu uzrastu učenika i složenosti teme, što može uključivati obrađivanje sadržaja kroz nekoliko časova, ukoliko je potrebno. Predložene aktivnosti i metode mogu se prilagoditi strukturi i dužini časa, omogućavajući nastavnicima da izaberu one aktivnosti koje smatraju najprikladnijim.

Modul II

PSIHOLOŠKI UTICAJI NASILJA

Kako nasilje utiče na nas?

Trajanje radionice: 45 minuta

Ciljna grupa: Djeca i mladi

Ciljevi radionice:

1. Podstaći razumijevanje psiholoških procesa vezanih za nasilje - razgovarati o tome kako se nasilje internalizuje i utiče na samopouzdanje, osjećanje vrijednosti i mentalno zdravlje.
2. Kreirati svijest o dugoročnim posljedicama nasilja - edukovati učenike o tome kako nasilje može dugoročno uticati na psihološki razvoj, emocionalne veze i društvenu interakciju.
3. Osnažiti mlade da prepoznaju znakove emocionalnog stresa kod sebe i drugih - naučiti mlade da prepoznaju simptome emocionalne traume i stresa koji proizilaze iz nasilnih situacija.

Ishodi radionice:

1. Učenici će razlikovati neposredne i dugoročne psihološke posljedice nasilja - uključujući strah, nesigurnost, poremećaj sna i dugoročno narušavanje povjerenja u druge ljude.
2. Razviće bolju samosvijest o tome kako nasilje utiče na njihove emocije i ponašanje - kroz refleksiju i analiziranje sopstvenih iskustava.
3. Prepoznaće znakove emocionalnog stresa kod drugih i biti spremni da pruže podršku - kroz empatiju i razgovor o zdravim načinima suočavanja sa stresom.

Metode i aktivnosti:

1. Kratko predavanje – Psihološki mehanizmi nasilja

- Uvodna diskusija o tome šta djeca i mladi podrazumijevaju pod pojmom „psihološki uticaj nasilja“ i kako doživljavaju nasilje u svakodnevnim situacijama.
- Nastavnik objašnjava kako nasilje može dovesti do osjećaja manje vrijednosti, narušiti povjerenje u druge ljude i kako se psihološke posljedice mogu manifestovati u obliku anksioznosti, depresije i izolacije.
- Korišćenje jednostavnih primjera da bi mladi lakše razumjeli proces.

10
min

2. Igra uloga – Perspektiva nasilnika i žrtve

- Učenici dobijaju uloge (nasilnika, žrtve, posmatrača) i kroz kratke simulacije nastoje da razumiju kako se nasilje može manifestovati u različitim situacijama (škola, društvene mreže).
- Nakon simulacije vodi se diskusija o emocionalnim reakcijama i iskustvima svake uloge.

15
min

Napomena: Obratiti pažnju da intenzitet igre bude prilagođen uzrastu učesnika radionice.

3. Vježba introspekcije – Kako nasilje utiče na mene?

- Nastavnik vodi učenike kroz introspekciju u kojoj razmišljaju o situacijama kada su se osjećali uznemireno, nesigurno ili povrijeđeno zbog nasilja (direktno ili indirektno).
- Učenici mogu napisati svoje misli na papir ili, ako žele, podijeliti svoja osjećanja sa grupom.

10
min

4. Diskusija – Dugoročne posljedice nasilja

- Nastavnik vodi kratku diskusiju o tome kako nasilje može dugoročno uticati na njihov život – uključujući osjećaj straha, izbjegavanje određenih situacija ili razvoj problema sa samopoštovanjem.

5
min

5. Završna refleksija i poziv na akciju

- Otvorena diskusija o tome šta učenici mogu preduzeti da bi se zaštitili i kako mogu prepoznati simptome emocionalnog stresa kod drugih.
- Nastavnik pruža informacije o dostupnim resursima za pomoć u situacijama nasilja (školski psiholog, onlajn platforme za podršku).

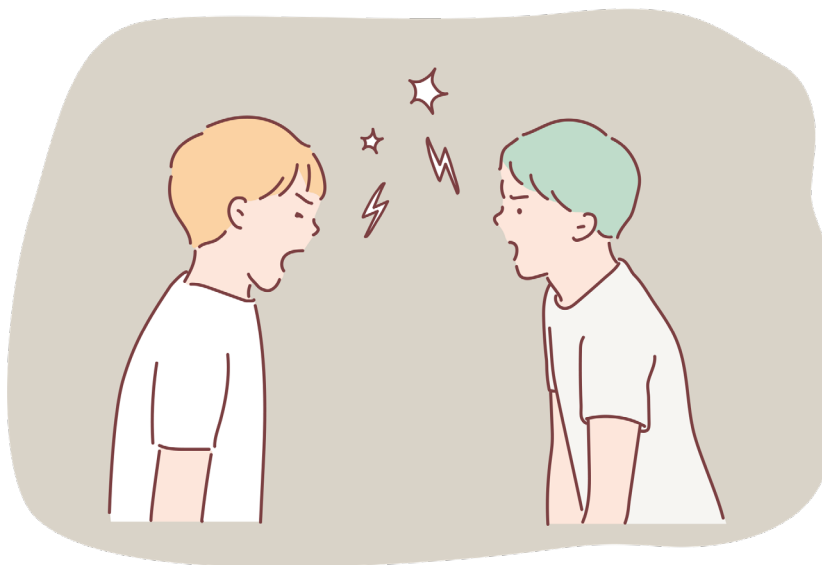
5
min

Napomena: Nastavnici se ohrabruju da prilagode tematsku cjelinu uzrastu učenika i složenosti teme, što može uključivati obrađivanje sadržaja kroz nekoliko časova, ukoliko je potrebno. Predložene aktivnosti i metode mogu se prilagoditi strukturi i dužini časa, omogućavajući nastavnicima da izaberu one aktivnosti koje smatraju najprikladnijim.

Modul III:
RAZUMIJEVANJE UZROKA
Uzroci nasilja i uloga oružja u nasilju

Trajanje radionice: 45 minuta

Ciljna grupa: Djeca i mladi

Ciljevi radionice:

1. Razumijevanje uzroka nasilja među mladima i uticaja društvenih faktora.
2. Istražiti ulogu oružja u nasilju, uključujući njegove posljedice i rizike.
3. Promovisati svijest o nenasilju i važnosti rješavanja konflikata mirnim putem.
4. Ojačati kapacitete djece i mladih da prepoznaju opasnosti povezane s nošenjem i upotrebom oružja.
5. Podstaći kritičko razmišljanje i razgovor o prevenciji nasilja i stvaranju sigurnijih zajednica.

Ishodi radionice:

1. Učenici će biti u mogućnosti da identifikuju osnovne uzroke nasilja u svom okruženju.
2. Učenici će razumjeti kako prisutnost oružja može podstaći sukobe i nasilje.
3. Razviće svijest o strategijama za prevenciju nasilja uključujući nenasilne metode rješavanja konflikata.
4. Učenici će moći da prepoznaju društvene i individualne faktore koji doprinose upotrebi oružja u nasilnim situacijama.
5. Diskutovaće se o ulogama škole, zajednice i pojedinca u stvaranju sigurnijeg okruženja bez oružja.

Metode i aktivnosti:

1. Uvodna aktivnost

- Kratko predstavljanje teme radionice kroz interaktivnu diskusiju. Nastavnik će postaviti pitanje: „Šta su prema vašem mišljenju glavni uzroci nasilja u današnjem društvu?“
- Učenici će biti podijeljeni u manje grupe kako bi diskutovali o uzrocima nasilja u svom okruženju i prezentovali zaključke.

10
min

2. Brainstorming o ulozi oružja

- Nastavnik će voditi brainstorming sesiju sa pitanjem: „Kako prisutnost oružja utiče na nasilje?“
- Grupa će kroz dijalog identifikovati vrste nasilja u kojima se oružje koristi, analizirati ulogu oružja u eskalaciji sukoba i razmotriti posljedice upotrebe oružja.

10
min

3. Simulacija konflikta bez oružja

- Učenici će biti podijeljeni u parove ili manje grupe i dobiće zadatak da simuliraju konfliktne situacije bez upotrebe oružja.
- Cilj je da kroz uloge razviju tehnike za mirno rješavanje sukoba (pregovaranje, dijalog, razumijevanje suprotstavljenih stavova).

15
min

4. Diskusija: Kako možemo prevenirati nasilje i upotrebu oružja?

- Nastavnik će podstaći diskusiju kroz pitanja poput: „Koje mjere možemo preduzeti da spriječimo nasilje i upotrebu oružja među mladima?“
- Diskusija će obuhvatiti ulogu porodice, škole, zajednice i zakonskih propisa u prevenciji nasilja.

10
min

Zaključak i završne smjernice

Napomena: Sadržaj obrađen kroz ovaj čas može biti uznemirujući za djecu i možda će otvoriti neke njihove traume, ukoliko su bili ili jesu izloženi nasilju. Da bi se djeca dovela u pozitivno emocionalno stanje predložimo sljedeće aktivnosti:

- Vježba uzemljenja (10 minuta): Nakon završetka radionice, nastavnik može organizovati kratku vježbu uzemljenja kako bi učenici emotivno procesuirali obrađene teme. Primjer aktivnosti je tzv. "5-4-3-2-1" tehnika, gdje učenici prolaze kroz pet čula (5 stvari koje vide, 4 koje čuju, itd.) kako bi se fokusirali na sadašnji trenutak.
- Reflektivna diskusija o emocijama (5 minuta): U završnoj fazi nastavnik može pozvati učenike da podijele sa svima kako se osjećaju u vezi sa temom. Ovo omogućava učenicima da izraze bilo kakvu zabrinutost, misli ili emocije koje su se javile tokom radionice, što pomaže u emocionalnom rasterećenju.
- Izrada plana za nenasilno ponašanje (5 minuta): Učenici mogu kreirati jednostavan, lični „plan za nenasilno ponašanje“ kojim se obavezuju da će u situacijama sukoba koristiti mirne tehnike koje su naučili. Na taj način odlaze s osjećajem kontrole i praktičnim korakom za primjenu naučenih vještina.

Napomena: Nastavnici se ohrabruju da prilagode tematsku cjelinu uzrastu učenika i složenosti teme, što može uključivati obrađivanje sadržaja kroz nekoliko časova, ukoliko je potrebno. Predložene aktivnosti i metode mogu se prilagoditi strukturi i dužini časa, omogućavajući nastavnicima da izaberu one aktivnosti koje smatraju najprikladnijim.

Modul IV

UTICAJ ORUŽJA NA DJECU I MLADE

Razumijevanje psiholoških efekata

Trajanje radionice: 45 minuta

Ciljna grupa: Djeca i mladi

Ciljevi radionice:

1. Razumjeti psihološke efekte izloženosti oružju na djecu i mlade.
2. Istražiti kako izloženost oružanom nasilju utiče na emocionalni i socijalni razvoj djece i mladih.
3. Razviti empatiju i razumijevanje prema vršnjacima koji su doživjeli traumu usljed nasilja povezanog sa oružjem.
4. Promovisati zdravije načine suočavanja sa traumom i stresom među djecom i mladima.
5. Podstaći diskusiju o važnosti prevencije oružanog nasilja i podrške mentalnom zdravlju u zajednici.

Ishodi radionice:

1. Učenici će moći da prepoznaju osnovne psihološke posljedice izloženosti oružanom nasilju kod djece i mladih.
2. Mladi će razumjeti kako izloženost nasilju može uticati na ponašanje, emocije i odnose s drugima.
3. Učenici će biti svjesniji važnosti mentalnog zdravlja u kontekstu oružanog nasilja.
4. Razviti svijest o traumama povezanim sa nasiljem i važnosti podrške onima koji su ih doživjeli.
5. Učenici će znati osnovne strategije za podršku vršnjacima u suočavanju sa stresom i traumom.

Metode i aktivnosti:**1. Uvodna aktivnost: Emocionalni krug**

- Nastavnik postavlja pitanje: „Kako se osjećamo kada čujemo vijesti o oružanom nasilju?“
- Svaki učenik će na papiru napisati emociju koju osjeća kada razmišlja o nasilju i oružju, a potom podijeliti sa grupom. Nastavnik će ih podsticati da razmisle o tome šta nam emocije govore, šta nam je potrebno kada smo tužni, uplašeni i slično.

10
min**2. Kratko predavanje: Psihološki efekti izloženosti oružju**

- Nastavnik će održati kratko izlaganje o tome kako oružje i nasilje utiču na psihičko zdravlje djece i mladih. Biće pokriveni pojmovi kao što su trauma (bolno i teško iskustvo), posttraumatski stresni poremećaj (posljedice teškog iskustva, dugotrajni stres nakon teških događaja), anksioznost (tjeskoba, pretjerana zabrinutost) i depresija (duboka tuga, osjećaj bezvoljnosti).
- Biće korišćeni primjeri iz stvarnog života i podaci o povezanosti izloženosti oružju i mentalnog zdravlja djece i mladih.

10
min**3. Grupni rad: Priče iz stvarnog života**

- Učenici će biti podijeljeni u grupe i dobiće hipotetičke scenarije djece ili mladih koji su doživjeli nasilje povezano sa oružjem (npr. svjedočenje o pucnjavi, stradanje člana porodice) – primjere prilagoditi uzrastu.
- Zadatak grupa je da, na osnovu scenarija, analiziraju psihološke posljedice i predstave moguća rješenja ili strategije podrške (npr. razgovor sa savjetnikom, podrška vršnjaka).

15
min**4. Diskusija: Kako pomoći sebi i drugima?**

- Nastavnik će podstaći diskusiju o zdravim načinima suočavanja sa traumom i stresom. Biće razmotrene strategije kao što su razgovor sa pouzdanom osobom, traženje profesionalne pomoći, uključivanje u zajednicu i vršnjačku podršku.
- Pitanja za diskusiju: „Kako možemo pomoći vršnjacima koji su doživjeli traumatične događaje?“ i „Šta bi zajednica mogla da uradi da spriječi negativne efekte oružanog nasilja na mentalno zdravlje?“

10
min

5. Zaključak i završne smjernice (5 minuta)

- Nastavnik će sumirati glavne tačke radionice, naglašavajući važnost brige o mentalnom zdravlju i potrebu za podrškom onima koji su doživjeli nasilje povezano sa oružjem. Biće istaknuto koliko je važno razvijati svijest o psihološkim posljedicama nasilja i podržavati kulturu nenasilja.

5
min

Napomena: Nastavnici se ohrabruju da prilagode tematsku cjelinu uzrastu učenika i složenosti teme, što može uključivati obrađivanje sadržaja kroz nekoliko časova, ukoliko je potrebno. Predložene aktivnosti i metode mogu se prilagoditi strukturi i dužini časa, omogućavajući nastavnicima da izaberu one aktivnosti koje smatraju najprikladnijim.

Modul V

ALTERNATIVNE STRATEGIJE ZA RJEŠAVANJE KONFLIKATA

Razvoj socijalnih i emocionalnih kompetencija

Trajanje radionice: 45 minuta

Ciljna grupa: Djeca i mladi

Ciljevi radionice:

1. Razviti socijalne i emocionalne kompetencije kod djece i mladih za nenasilno rješavanje konflikata.
2. Osnažiti sposobnost prepoznavanja i regulisanja vlastitih emocija u konfliktima.

3. Upoznati učesnike sa nenasilnim strategijama rješavanja konflikata koje uključuju empatiju i aktivno slušanje.
4. Podići svijest o važnosti saradnje i razumijevanja drugih u procesu rješavanja konflikata.

Ishodi radionice:

1. Učenici će razumjeti osnovne komponente socijalnih i emocionalnih kompetencija (samosvijest, samoupravljanje, socijalna svijest, vještine odnosa, odgovorno donošenje odluka) i njihovu važnost u konfliktnim situacijama.
2. Učenici će biti sposobni da prepoznaju sopstvene emocionalne reakcije u konfliktnim situacijama i primijeniti nenasilne strategije.
3. Mladi će kroz primjere razvijati tehnike nenasilne komunikacije, empatije i aktivnog slušanja.
4. Očekuje se da će učenici koristiti naučene strategije u simuliranim konfliktima kroz igre uloga.

Metode i aktivnosti:

1. Uvod

- Kratak uvod u temu radionice, povezivanje s projektom „Sigurno sutra”.
- Pitanja za razmišljanje: „Šta je konflikt? Kako obično reagujete kada ste u konfliktu?”.
- Objašnjenje važnosti socijalnih i emocionalnih kompetencija za rješavanje konflikata.

5
min

2. Diskusija u manjim grupama

- Učenici se dijele u manje grupe (4 do 5 učenika) gdje će razgovarati o konfliktima koje su doživjeli. Svaki član grupe opisuje emocije i načine na koje je reagovao.
- Grupe zatim identifikuju ključne emocije i strategije koje su koristili za rješavanje konflikta.

10
min

3. Teorijski okvir i analiza

- Nastavnik objašnjava četiri ključna aspekta socijalnih i emocionalnih kompetencija (samosvijest, samoregulacija, empatija, društvene vještine, odgovorno donošenje odluka) uz primjere iz svakodnevnog života.
- Prezentacija različitih nenasilnih strategija za rješavanje konflikata: aktivno slušanje, asertivna komunikacija, razumijevanje tuđih emocija (empatija).

10
min

Napomena: Svjesni da ovaj teoretski dio može biti prezahtjevan da se obradi na jednom času, predlažemo da se predloženi aspekti socijalnih i emocionalnih kompetencija, te strategije za rješavanje konflikata integrišu u prethodne četiri tematske cjeline.

4. Praktična vježba - Igra uloga

- Učenici će u parovima igrati uloge u scenarijima konflikata (npr. nesporazum s prijateljem, porodični sukob, nesuglasice u učionici).
- Cilj je primijeniti strategije nenasilnog rješavanja konflikata kroz prepoznavanje i regulaciju emocija te razvijanje socijalnih i emocionalnih kompetencija.

10
min

5. Zaključak i refleksija

- Zajednička refleksija o naučenim vještinama i osjećajima tokom radionice.
- Diskusija o primjeni naučenih strategija u svakodnevnom životu.
- Završni komentar nastavnika o važnosti razvijanja socijalnih i emocionalnih kompetencija za izgradnju kulture nenasilja.

5
min**6. Završna aktivnost**

- Svaki učesnik dobija papir na kojem piše jednu strategiju za nenasilno rješavanje konflikta koju će pokušati primijeniti u budućim situacijama. Papiri se postavljaju na zid kao zajednički plan akcije i podsjetnik na naučene vještine.

5
min

Napomena: Nastavnici se ohrabruju da prilagode tematsku cjelinu uzrastu učenika i složenosti teme, što može uključivati obrađivanje sadržaja kroz nekoliko časova, ukoliko je potrebno. Predložene aktivnosti i metode mogu se prilagoditi strukturi i dužini časa, omogućavajući nastavnicima da izaberu one aktivnosti koje smatraju najprikladnijim.

Modul VI**UČENJE IZ STVARNIH PRIMJERA**

Studije slučajeva nasilja

Trajanje: 45 minuta**Ciljna grupa:** Djeca i mladi**Ciljevi radionice:**

1. Razviti svijest kod djece i mladih o različitim vrstama nasilja (fizičko, verbalno, emocionalno, digitalno).

2. Podstaći kritičko razmišljanje kroz analizu stvarnih studija slučajeva nasilja.
3. Pružiti mladima alate za prepoznavanje nasilja i adekvatne reakcije u takvim situacijama.
4. Promovisati kulturu nenasilja i empatije među mladima.
5. Jačati sposobnost učesnika za rješavanje konflikata na konstruktivan i nenasilan način.

Očekivani ishodi:

1. Učenici će moći identifikovati različite vrste nasilja u svakodnevnim situacijama.
2. Učenici će razviti vještine prepoznavanja nasilnog ponašanja i adekvatnog reagovanja.
3. Razvijena je svijest o značaju nenasilnog rješavanja konflikata.
4. Učenici će biti motivisani da promovišu kulturu nenasilja u svojoj školi i zajednici.

Metode i aktivnosti:

1. Uvod i definisanje nasilja

- Kratak razgovor o ciljevima radionice.
- Diskusija sa učenicima o tome šta je nasilje, vrstama nasilja i kako se manifestuju.

5
min

2. Analiza studija slučajeva

- Podjela učesnika u 3 do 4 manje grupe.
- Svaka grupa dobija jedan stvarni slučaj nasilja (npr. nasilje u školi, nasilje putem interneta, vršnjačko nasilje).
- Grupa analizira slučaj prema sljedećim pitanjima:
 - Šta se desilo?
 - Ko su bili akteri?
 - Koje vrste nasilja su prepoznali?
 - Kako je situacija riješena i kako je mogla biti riješena na drugi način?
- Kratke prezentacije svake grupe.

20
min

3. Diskusija i refleksija

- Otvorena diskusija o slučajevima: Šta su naučili? Kako se osjećaju povodom tih situacija? Da li su prepoznali slične primjere u svom okruženju?
- Voditelj radionice usmjerava diskusiju na važnost prevencije nasilja i mogućnost nenasilnog rješavanja konflikata.

10
min

4. Završni dio – Akcioni plan

- Učenici individualno pišu ili diskutuju kako bi reagovali u situaciji nasilja i šta mogu da urade da doprinesu smanjenju nasilja u svojoj školi.
- Zaključak radionice sa ključnim porukama o važnosti kulture nenasilja.

10
min

Napomena: Nastavnici se ohrabruju da prilagode tematsku cjelinu uzrastu učenika i složenosti teme, što može uključivati obrađivanje sadržaja kroz nekoliko časova, ukoliko je potrebno. Predložene aktivnosti i metode mogu se prilagoditi strukturi i dužini časa, omogućavajući nastavnicima da izaberu one aktivnosti koje smatraju najprikladnijim.

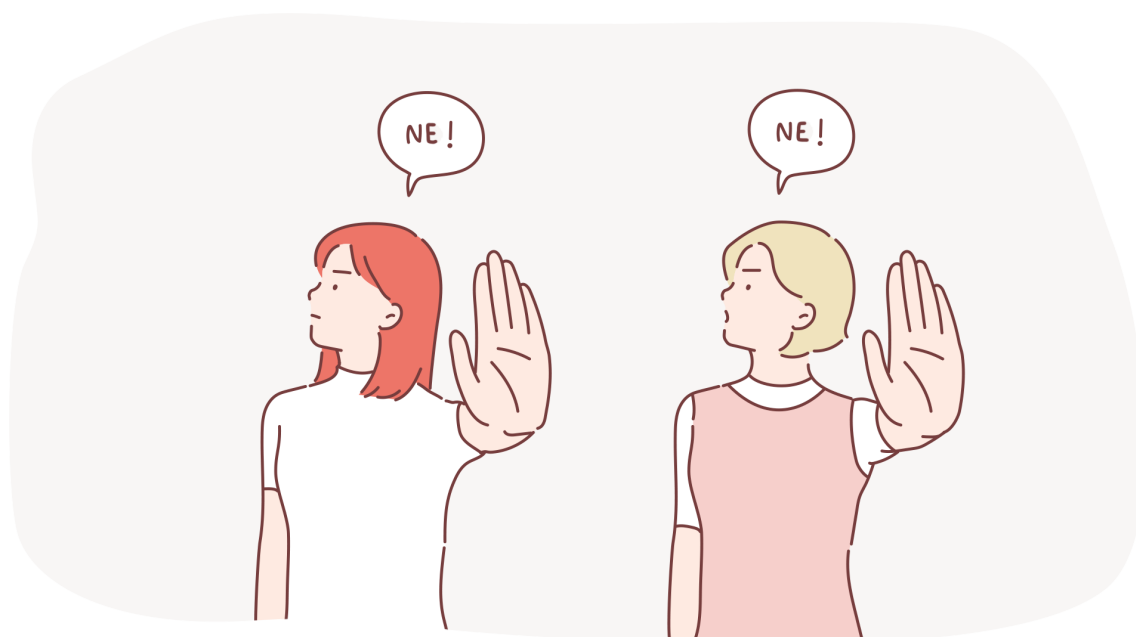
Modul VII

SIGURNOST I ORUŽJE

Šta učiniti kada vidiš oružje?

Trajanje radionice: 45 minuta

Ciljna grupa: Djeca i mladi

Ciljevi radionice

1. Povećati svijest kod djece i mladih o opasnostima povezanih sa oružjem u zajednici.
2. Edukovati mlade o ispravnim koracima koje treba preduzeti kada se susretnu sa oružjem.
3. Pružiti osnovne informacije o pravnim i bezbjednosnim aspektima povezanih s oružjem.
4. Podstaći mlade da prepoznaju situacije rizika i izgrade odgovorno ponašanje prema bezbjednosnim izazovima.
5. Osnažiti mlade da šire kulturu nenasilja i sigurnosti u svojim zajednicama.

Očekivani ishodi

1. Nakon završetka radionice, učenici će:
2. Razumjeti osnovne rizike vezane za oružje i nasilje;
3. Znati koje korake treba preduzeti ako vide oružje (ne dirati, prijaviti odgovornim osobama);
4. Imati svijest o važnosti uloge institucija (škola, policija, roditelji) u održavanju sigurnosti;
5. Biti osposobljeni da razlikuju sigurne i nesigurne postupke u vezi sa oružjem;
6. Biti motivisani da promovišu sigurno i nenasilno okruženje među svojim vršnjacima.

Metode i aktivnosti

1. Uvodna aktivnost - Diskusija vođena pitanjima

- **Opis aktivnosti:** Nastavnik počinje razgovor sa pitanjima: „Šta je sigurnost za vas?“ i „Da li ste se ikada susreli sa pričama ili situacijama u kojima je bilo oružje?“
- **Cilj:** Postaviti temelje za temu i razumjeti nivo svijesti učesnika o oružju u zajednici.

10
min

2. Edukativna prezentacija

- **Opis aktivnosti:** Prikaz osnovnih informacija o opasnostima oružja, šta zakon kaže o nošenju i korišćenju oružja i koje su odgovornosti pojedinaca u slučaju da primjete oružje.
- **Cilj:** Pružiti čvrstu osnovu o zakonskoj i sigurnosnoj dimenziji pitanja oružja.

10
min

3. Rad u manjim grupama: Šta učiniti kada vidiš oružje?

- **Opis aktivnosti:** Učenici se dijele u manje grupe. Svaka grupa dobija scenario u kojem je oružje prisutno (npr. oružje u školi, na ulici, kod prijatelja). Zadatak grupa je da analiziraju situaciju i dogovore se o sljedećim koracima (šta bi učinili i kome bi prijavili situaciju).
- **Cilj:** Razvijanje konkretnih strategija za pravilno reagovanje u opasnim situacijama.

15
min

4. Grupna diskusija: Prezentacija rješenja

- **Opis aktivnosti:** Svaka grupa prezentuje svoje rješenje, a nastavnik vodi diskusiju o ključnim tačkama i ispravnim reakcijama.
- **Cilj:** Kroz refleksiju učvrstiti znanje o pravim postupcima i ojačati kolektivno razumijevanje teme.

5
min

5. Zaključak i poziv na akciju:

- **Opis aktivnosti:** Nastavnik sumira ključne poruke iz radionice i postavlja pitanje: „Kako možemo zajedno raditi na promociji sigurnosti u našim zajednicama?“. Poziva učenike da predlože inicijative u svojim školama i zajednicama.
- **Cilj:** Povezati individualnu odgovornost sa širim ciljem promocije sigurnosti i kulture nenasilja.

5
min

Zaključak

Čas završava kratkim pregledom najvažnijih informacija i pozivom učenicima da preuzmu aktivnu ulogu u podizanju svijesti o opasnostima oružja i širenju kulture nenasilja u svojim zajednicama.

Napomena: Nastavnici se ohrabruju da prilagode tematsku cjelinu uzrastu učenika i složenosti teme, što može uključivati obrađivanje sadržaja kroz nekoliko časova, ukoliko je potrebno. Predložene aktivnosti i metode mogu se prilagoditi strukturi i dužini časa, omogućavajući nastavnicima da izaberu one aktivnosti koje smatraju najprikladnijim.

Modul VIII

OSNAŽIVANJE KROZ ZAJEDNICU

Kako zajedno prevenirati nasilje?

Trajanje radionice: 45 minuta

Ciljna grupa: Djeca i mladi

Ciljevi radionice

1. Podstaci mlade da prepoznaju važnost zajednice u prevenciji nasilja.
2. Razviti svijest o kolektivnoj odgovornosti i ulozi pojedinca u stvaranju sigurnog okruženja.
3. Ojačati vještine komunikacije, empatije i zajedničkog rješavanja konflikata.
4. Pružiti mladima konkretne strategije za aktivno angažovanje u prevenciji nasilja u svojim zajednicama.
5. Podstaci saradnju i međusobnu podršku među učenicima za izgradnju zajednice bez nasilja.

Očekivani ishodi

1. Nakon radionice, učenici će:
2. Razumjeti važnost zajednice u prevenciji nasilja i promovisati kolektivni pristup rješavanju problema;
3. Steći osnovne vještine aktivnog slušanja, suosjećanja i komunikacije bez nasilja;
4. Imati ideje za zajedničke akcije i inicijative koje mogu pomoći u sprečavanju nasilja u školama i širem društvenom okruženju;
5. Razviti osjećaj odgovornosti za stvaranje sigurnog i podržavajućeg okruženja;
6. Znati kako prepoznati nasilje i kome se obratiti za podršku.

Metode i aktivnosti

1. Uvodna aktivnost: Zajednica kao zaštitnik

- **Opis aktivnosti:** Kroz interaktivnu diskusiju nastavnik započinje sesiju pitanjima poput: „Šta za vas znači zajednica?“ i „Kako zajednica može pomoći u sprečavanju nasilja?“. Učenici dijele svoja mišljenja i iskustva.
- **Cilj:** Postaviti osnovu za razumijevanje uloge zajednice i povezivanje učesnika sa temom.

10
min

2. Aktivnost: Krug povjerenja

- **Opis aktivnosti:** Učenici stoje u krugu i svako ima priliku da podijeli situaciju u kojoj se osjećao sigurno zahvaljujući podršci drugih ljudi. Fokus je na iskustvima kada je zajednica (porodica, prijatelji, škola) pomogla u teškim situacijama.
- **Cilj:** Povećati svijest o značaju međusobne podrške i povjerenja u zajednici.

10
min

3. Razrada ključnih uloga: Kome se obratiti?

- **Opis aktivnosti:** Učenici se dijele u tri grupe, svaka grupa dobija scenario vezan za nasilje (npr. vršnjačko nasilje, nasilje u porodici, nasilje na internetu). Zadatak svake grupe je da analizira scenario i identifikuje kome se obratiti za pomoć (roditelji, nastavnici, prijatelji, policija, savjetnici). Zatim razmatraju kako bi zajednica mogla pružiti podršku u prevenciji i rješavanju problema.
- **Cilj:** Učenici uče kako da prepoznaju izvore podrške i razvijaju osjećaj kolektivne odgovornosti za sigurnost.

15
min

4. Aktivnost: Osnaživanje kroz akciju

- **Opis aktivnosti:** Nastavnik vodi kratku diskusiju o tome koje konkretne akcije mogu preduzeti mladi u zajednici kako bi promovisali sigurnost i prevenirali nasilje. Učenici daju prijedloge za inicijative poput edukativnih radionica, postavljanje kutija za prijavu nasilja ili organizovanje vršnjačke podrške.
- **Cilj:** Osnažiti mlade da preuzmu aktivnu ulogu u izgradnji nenasilne zajednice kroz konkretne inicijative.

5
min

5. Zaključak: Zajedništvo kao ključ prevencije

- **Opis aktivnosti:** Nastavnik zaključuje radionicu sažetkom najvažnijih tačaka o ulozi zajednice u prevenciji nasilja i naglašava da su mladi ključni akteri u toj misiji. Poziva ih da se angažuju i šire svijest među vršnjacima.
- **Cilj:** Ojačati osjećaj zajedništva i podstaći mlade da doprinesu prevenciji nasilja kroz aktivnu ulogu u svojim zajednicama.

5
min

Zaključak

Čas završava kratkim osvrtom na značaj zajednice u prevenciji nasilja i ohrabrivanjem učesnika da preuzmu inicijativu za stvaranje sigurnijeg, nenasilnog okruženja.

Prilog

Slučajevi za analizu

Ovaj prilog nudi nastavnicima primjere za studije slučajeva koje mogu koristiti tokom časova odjeljenskih zajednica sa učenicima. Kroz ove primjere, učenici imaju priliku da u sigurnom okruženju razmišljaju o načinima prevencije nasilja i bezbjednosti u različitim kontekstima, dok istovremeno jačaju svijest o važnosti zajedničkog rada i podrške u izgradnji sigurnog društva.

Ovi scenariji omogućavaju učenicima da praktično primijene naučeno, razvijaju kritičko razmišljanje i vještine nenasilnog rješavanja konflikata, te ih osnažuju da postanu aktivni učesnici u svojim zajednicama. Na taj način, učenici ne samo da uče o kulturi nenasilja, već se podstiču i na empatiju, razumijevanje i odgovorno ponašanje, što doprinosi njihovom ličnom razvoju i jačanju njihove uloge u zajednici.

Modul I: „Razumijevanje nasilja: Šta je nasilje i kako ga prepoznati?”

Scenario 1: Vršnjačko nasilje u školi

Grupa učenika redovno ismijava i verbalno vrijeđa dječaka iz njihovog razreda zbog načina oblačenja i njegovih interesovanja. Situacija eskalira kada dječak odluči da izostane iz škole zbog nelagodnosti i straha. Učenici analiziraju slučaj i razgovaraju o tome kako prepoznati emocionalno i verbalno nasilje te kako pružiti podršku vršnjacima.

Scenario 2: Digitalno nasilje na društvenim mrežama

Djevojčica postavlja fotografiju na društvenu mrežu, nakon čega počinje dobijati uvredljive komentare i poruke. Grupa učenika analizira uticaj digitalnog nasilja, razgovara o važnosti empatije onlajn, te diskusijom dolazi do mogućih načina za prijavljivanje i podršku u ovakvim situacijama.

Modul II: „Psihološki uticaji nasilja: Kako nasilje utiče na nas?”

Scenario 1: Uticaj nasilja u porodici na mentalno zdravlje

Dječak iznosi kako ga situacija kod kuće, gdje se često dešavaju svađe i povremeno fizičko nasilje, čini nesigurnim i anksioznim. Učenici razgovaraju o tome kako nasilje u porodici utiče na osjećaj sigurnosti i mentalno zdravlje, te kako pronaći podršku i pomoć u ovim situacijama.

Scenario 2: Posmatranje nasilja i strah od intervencije

Učenik je svjedočio fizičkom sukobu između vršnjaka, ali nije reagovao iz straha da i sam ne postane meta nasilja. Grupa analizira kako posmatranje nasilja utiče na emocionalno stanje, te kroz diskusiju istražuje načine za sigurno reagovanje i traženje pomoći.

Modul III: „Uzroci nasilja i uloga oružja u nasilju”

Scenario 1: Prijetnja oružjem u školi

Učenik se hvali da posjeduje oružje i prijeti drugim učenicima. Diskusijom se analiziraju osjećaji straha i nesigurnosti koje ovakve situacije izazivaju. Učenici razgovaraju o važnosti prijavljivanja i sigurnosnim mjerama koje treba preduzeti.

Scenario 2: Sukob u zajednici zbog oružja

Grupa mladih se često okuplja u komšiluku i koristi lažno oružje za zabavu, što izaziva nelagodu kod stanovnika. Učenici razmatraju kako prisutnost oružja može eskalirati u sukobe i razgovaraju o opasnostima i načinima prevencije.

Modul IV: „Uticao oružja na djecu i mlade: Razumijevanje psiholoških efekata”

Scenario 1: Traumatično iskustvo svjedočenja oružanom incidentu

Učenik je svjedočio incidentu sa vatrenim oružjem u svojoj ulici. Diskusija je usmjerena na istraživanje emocionalnih posljedica koje takvo iskustvo ostavlja na mentalno zdravlje, kao i na važnost razgovora i podrške nakon traumatičnih događaja.

Scenario 2: Gubitak člana porodice zbog nasilja povezanim s oružjem

Djevojčica je izgubila člana porodice u incidentu sa vatrenim oružjem. Grupa razgovara o osjećajima tuge i straha kao i o važnosti podrške i održavanju mentalnog zdravlja u procesu suočavanja s traumom.

Modul V: „Alternativne strategije za rješavanje konflikata: Razvoj socijalnih i emocionalnih kompetencija”

Scenario 1: Konflikt među prijateljima zbog nesporazuma

Dvije učenice su u sukobu zbog nesporazuma koji je eskalirao u verbalno vrijeđanje. Učenici kroz igru uloga vježbaju asertivnu komunikaciju i tehnike za smirivanje konflikta.

Scenario 2: Neslaganje u grupnom projektu

Tokom grupnog rada učenici se ne mogu usaglasiti oko raspodjele zadataka, što izaziva frustraciju i ljutnju. Grupa analizira načine za kontrolu emocija i korišćenje empatije kako bi pronašli rješenje i uspješno radili zajedno.

Modul VI: „Učenje iz stvarnih primjera: Studije slučajeva nasilja”

Scenario 1: Vršnjačko nasilje na igralištu

Tokom odmora, grupa učenika se zabavlja tako što gurka i verbalno vrijeđa mlađeg učenika. Posmatrači se boje intervenirati, ali se osjećaju loše zbog situacije. Učenici

analiziraju slučaj i razgovaraju o tome kako reagovati u ovakvim situacijama, kome se obratiti za pomoć i kako podržati žrtvu.

Scenario 2: Cyberbullying putem lažnih profila

Učenici otkrivaju da je neko napravio lažan profil na društvenim mrežama s ciljem ismijavanja jedne učenice iz razreda. Učenici razmatraju emocionalne posljedice cyberbullyinga, diskutuju o tome kako prepoznati digitalno nasilje i koje su najbolje strategije za prijavljivanje i podršku žrtvi.

Modul VII: „Sigurnost i oružje: Šta učiniti kada vidiš oružje?”

Scenario 1: Pronalazak oružja na igralištu

Grupa djece nalazi predmet nalik na oružje dok se igraju u parku. Neki od njih predlažu da ga uzmu, dok drugi smatraju da je to opasno. Učenici kroz grupni rad diskutuju o pravilnom ponašanju u ovakvim situacijama, kao i o važnosti prijavljivanja odraslima ili nadležnim institucijama.

Scenario 2: Oružje u kući

Jedan od učenika iznosi da zna da njegovi roditelji drže oružje u kući. Grupa analizira rizike povezane s tim, kao i kako se osjećaju zbog toga. Učenici razgovaraju o važnosti razgovora sa odraslima i traženja pomoći kako bi se osigurala sigurnost svih članova porodice.

Modul VIII: „Osnaživanje kroz zajednicu: Kako zajedno prevenirati nasilje?”

Scenario 1: Zajednička inicijativa protiv nasilja

Učenici razvijaju plan zajedničke inicijative u školi kako bi podigli svijest o nasilju i njegovim posljedicama. Razgovaraju o mogućim aktivnostima kao što su radionice, poziv na akciju ili organizovanje događaja. Učenici istražuju kako mogu uključiti roditelje, učitelje i zajednicu u ovu inicijativu.

Scenario 2: Razgovor s lokalnom zajednicom

Grupa učenika se sastaje sa predstavnicima lokalne zajednice kako bi razgovarali o problemima nasilja u njihovom okruženju. Učenici pripremaju pitanja i teme o kojima žele razgovarati, kao i prijedloge za poboljšanje sigurnosti. Diskusija se fokusira na važnost zajedničkog rada i kako mladi mogu aktivno učestvovati u promjenama u svojoj zajednici.

Literatura

Ključni dokumenti i izvori korišćeni prilikom izrade smjernica za nastavnike:

- „Preventing Violence in Schools: A Review of Best Practices” – UNESCO (2017)
- „Social and Emotional Learning (SEL) in Schools: Frameworks and Best Practices” – Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL)
- „Stop Violence in Schools: A Guide for Teachers” – UNESCO
- „Whole School Approach to Prevent School-Related Gender-Based Violence” – UNICEF i UNGEI (2018)
- „Framework for Safe and Supportive Schools” – U.S. Department of Education
- „Guidelines for Social and Emotional Education: A Whole School Approach” – European Commission
- „Handbook for Teachers on Preventing School Violence and Bullying” – Council of Europe
- „Teaching Empathy: Evidence-based Tips and Strategies” – Greater Good Science Center, University of California, Berkeley
- „Emotional Intelligence in Education” – Daniel Goleman i The Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL)

Navedeni izvori mogu poslužiti nastavnicima za dalje istraživanje i produbljivanje znanja o navedenim temama u obrazovnom okruženju.

Napomena: Nastavnici se ohrabruju da prilagode tematsku cjelinu uzrastu učenika i složenosti teme, što može uključivati obrađivanje sadržaja kroz nekoliko časova, ukoliko je potrebno. Predložene aktivnosti i metode mogu se prilagoditi strukturi i dužini časa, omogućavajući nastavnicima da izaberu one aktivnosti koje smatraju najprikladnijim.

